

**ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА
ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И
УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА ЧИРПАН
(2019 – 2020 г.)**

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	4
1.1. Нормативни основания.....	4
1.2. Общи предпоставки за подкрепата за личностно развитие на децата и учениците в светлината на Закона за предучилищното и училищното образование.....	4
2. Анализ на състоянието и готовността на общината и на образователните институции за осигуряване на подкрепа за личностно развитие	6
2.1. Състояние на общинската мрежа от образователни институции за учебната 2018/2019 г.....	6
2.2. Доставчици на социални услуги в община Чирпан.....	6
2.3. Състав и особености на групата на децата и учениците със специални образователни потребности.....	10
2.4. Обезпеченост на образователната система със специалисти.....	13
2.5. Материални условия в институциите по отношение на обучението на ученици със специални образователни потребности.....	13
2.6. Кариерно ориентиране на учениците.....	13
2.7. Работа с деца с изявени дарби.....	14
2.8. Център за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР/.....	14
2.9. Напускане на образователната система. Деца в риск.....	15
3. Предизвикателства	16
4. Стратегически и оперативни цели	17
4.1. Стратегическа цел.....	17
4.2. Оперативни цели.....	17
4.2.1. Осигуряване на процес и среда на учене, които премахват пречките пред ученето и създават възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.....	17
4.2.2. Осигуряване на качество на човешките ресурси за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици.....	17
4.2.3. Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.....	17

4.2.4. Подобряване на материалните условия и достъпност на средата за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование... ..	17
4.2.5. Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.....	17
4.2.6. Сътрудничество с гражданското общество и подобряване на обществената информираност и чувствителност относно целите и принципите на приобщаващо образование.....	18
5. Основни мерки за постигане на целите.....	18
5.1. Мерки по оперативна цел 1.....	18
5.2. Мерки по оперативна цел 2.....	18
5.3. Мерки по оперативна цел 3.....	18
5.4. Мерки по оперативна цел 4.....	19
5.5. Мерки по оперативна цел 5.....	19
5.6. Мерки по оперативна цел 6	20
6. Индикатори за постигане на целите.....	27
7. Връзка с други стратегически документи.....	28
8. Координиране на изпълнението на стратегията.....	28

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Нормативни основания.

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на община Чирпан е разработена в изпълнение на разпоредбата на **чл. 197 от Закона за предучилищното и училищното образование** (обн. ДВ бр. 79 от 13.10.2015 г.) (ЗПУО) и **чл. 5 от Наредбата за приобщаващото образование** (приета с ПСМ № 232 от 20.10.2017 г.)

В основата на Общинската стратегия стои Анализа на Община Чирпан за потребностите от подкрепа и Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Общинската стратегия е ориентирана към реализиране на политики и мерки, които осигуряват правото на достъп до качествено образование, удовлетворяване на образователните потребности и развитието на способностите на всяко дете и ученик. Стратегията е в съответствие с набелязаните цели, приоритети и мерки за подобряване на достъпа и качеството на предучилищното и училищното образование, заложен в международни и национални документи:

- ✓ Закон за предучилищното и училищното образование;
- ✓ Наредба за приобщаващо образование;
- ✓ Закон за закрила на детето
- ✓ Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система 2013 – 2020 г.
- ✓ Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства 2015 – 2020 г.
- ✓ Рамка за действие „Образование 2030”: Към приобщаващо и равноправно качествено образование и учене през целия живот за всички.
- ✓ Конвенция на ООН за правата на детето (1989) и др.

Приоритет на политиките свързани с приобщаващото образование е стремежът към премахване на всички форми на изолация в образованието и осигуряване на подкрепа и удовлетворяване на индивидуалните потребности на всички участници в образователно-възпитателния процес.

Стратегията включва и описание на предизвикателствата, направени въз основа на изводите от Анализа, стратегическите и оперативни цели, необходимите мерки и дейности в областта на подкрепата за реализиране на поставените цели.

1.2. Общи постановки за подкрепата за личностно развитие (ПЛР) в светлината на Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващо образование.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (обща и допълнителна), която институциите (детските градини, училищата, центрове за подкрепа на личностно развитие и специализираните обслужващи звена) в системата на предучилищното и училищното образование (СПУО) осигуряват, е неразделна част от самостоятелно разработени и прилагани цялостни политики, чиито основни принципи са:

- изграждане на позитивен организационен климат, което изисква създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование;

- утвърждаване на позитивна дисциплина, основана на мерки и подходи, гарантиращи изслушване на детето и ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите, превенция на обучителните трудности и ранното оценяване на риска от тях;

- развитие на училищната общност, съгласно идентифицираните предизвикателства, цели и дейности в Областната стратегия за личностно развитие на децата и учениците;

Съгласно чл. 176 на Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици и цели да осигури:

- съответствие с индивидуалните им потребности;
- подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им;
- осъществяване на подкрепата за детето и ученика най-близко до мястото, където живее и учи;

В съответствие с чл. 174, ал.1 от ЗПУО осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в СПУО трябва да се осъществява съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици, в съответствие с индивидуалните им потребности и има за цел да осигури за децата и учениците подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.

Редът за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа се урежда с Наредбата за приобщаващото образование /чл.4, ал. 1 и 2/.

Получаването на обща и допълнителна подкрепа е право на всяко дете и ученик, а Наредбата за приобщаващото образование определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна.

Обща подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО	Допълнителна подкрепа за личностно развитие по чл. 187 от ЗПУО
Насочена е към развитието на потенциала всяко дете и ученик.	Насочена е към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите.
1. Екипна работа между учителите и други педагогически специалисти; 2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО; 3. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове; 4. Консултации по учебни предмети; 5. Кариерно ориентиране на учениците; 6. Занимания по интереси; 7. Библиотечно-информационно обслужване; 8. Грижа за здравето; 9. Поощряване с морални и материални награди; 10. Дейности по превенция на насилието преодоляване на проблемното поведение; 11. Ранно оценяване на потребностите превенция на обучителните затруднения; 12. Логопедична работа.	1. Работа с дете и ученик по конкретен случай; 2. Осигуряване на адекватни социални услуги от специалисти /логопед, специален педагог, педиатър, стоматолог, рехабилитатор, за работа с деца с увреждания за равен старт в живота. 3. Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти; 4. Предоставяне на обучение на деца и ученици със сензорни увреждания в специално предоставена среда / ЦОП – сензорна зала/ 5. Ресурсно подпомагане за ученици със специални образователни потребности. 6. Работа на педагогическите съветници с проблемни деца за преодоляване на девиантното им поведение

Основен принцип на Закона за предучилищното и училищното образование е подкрепата за детето и ученика да се осъществява на ниво най-близко до мястото, където живее и учи. Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигуряват в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в случаите по чл. 111, ал. 1, т. 1 от ЗПУО – в домашни или болнични условия.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ГОТОВНОСТТА НА ОБЩИНАТА И НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ

В анализа са разгледани ключовите фактори и елементи от предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и изводите за основната насока за бъдещи действия, които следват от силните и слаби страни на настоящата ситуация.

2.1. Състояние на общинската мрежа от образователни институции за учебната 2018/2019 г.

Към момента на изготвяне на Стратегията в община Чирпан съществуват следните образователни институции:

- 8 общински училища – 1 начално, 5 основни, 1 средно, 1 професионална гимназия;
- 4 общински детски градини;

В община Чирпан функционира Център за подкрепа за личностно развитие за работа с деца и ученици с изявени заложби и ЦОП, който предоставя оптимално полезни социални услуги, които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете в риск и неговото семейство..

ИЗВОД: Съществуват образователни институции за подкрепа, както на деца и ученици със СОП, така и на деца и ученици с изявени дарби. Училищата и детските градини в община Чирпан могат да избират между специалисти от ЦОП, Регионален център за подкрепа процеса на приобщаващото образование или да назначат ресурсен учител за обезпечаване на грижата за децата и учениците със СОП.

2.2 Доставчици на социални услуги в община Чирпан:

1. Център за обществена подкрепа град Чирпан.

Основната цел на ЦОП Чирпан е да подобри качеството на живот на децата в семейната и социалната среда, като предостави качествени социални услуги, които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете в риск и неговото семейство на територията на общините Чирпан и Братя Даскалови.

ЦОП има за предмет предоставянето на социални услуги на деца и родители в различни направления - превантивна и корекционно-възпитателна работа с малолетни и непълнолетни; социална рехабилитация и ресоциализация на деца с асоциални прояви; превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции; реинтеграция на деца, настанени в специализирана институция; двигателна рехабилитация на деца с увреждания, логопедична работа с деца с говорни проблеми; наблюдение и обучение на приемни семейства и деца настанени в приемна гига, обучение на кандидат осиновители. Дейността на ЦОП е насочена към деца и семейства от общините Чирпан и Братя Даскалови е съобразена и базирана на нормативната уредба на Република България в тази насока.

Задачи :

- да се гарантира правото на всяко дете да бъде отглеждано в семейна среда;
- да се работи за предотвратяване на изоставянето на деца в специализирани институции, чрез подкрепа на техните биологични и разширени семейства;
- да се работи за реинтеграция на децата в техните биологични семейства, осиновяване, или настаняване в среда близка до семейната – семейство на близки или роднини, или приемно семейство;
- да се предостави и осигури равнопоставено включване на децата в социалния живот;
- да се осигури гарантиран достъп до специализирани здравни, социални, образователни и други услуги в общността; да се работи за предотвратяване и справяне с отклоняващо се поведение при деца;
- да се работи за предотвратяване на отпадането на деца от училище;
- да се работи за преодоляване на говорни нарушения при децата;
- да се работи с деца с увреждания, аутисти и с хиперактивно поведение;
- да се работи с малолетни майки с цел превенция на ранна бременност, наблюдения и консултиране в пренатален и постнатален период и с цел изграждане на родителски капацитет;
- да се работи за наблюдение на приемни семейства и деца настанени за отглеждане в приемна грижа;
- да се работи за пълноценното използване на възможностите за осиновяване на децата от специализираните институции, чрез обучения на кандидат осиновители, наблюдение и подкрепа в след осиновителния период.
- да се осигури професионална и квалифицирана помощ на деца в риск и техните семейства, ползващи социални услуги, предоставяни в ЦОП;
- да се осигури посредничество и застъпничество на семействата, ползващи услугите на ЦОП пред други държавни, административни и неправителствени организации.
- да се извършва мобилна социална работа;
- да се провеждат кампании в общността, целящи информиране и разпознаване на актуални проблеми; превенция и предпазване.

Услуги :

1.1 Логопедична работа

1.2. Двигателна рехабилитация

1.3. Психологическо консултиране

- на деца жертви на насилие;
- на деца с противообществени прояви ;
- на деца със специални образователни потребности;
- на деца на разведени и развеждащи си родители;
- на деца с поведенчески и емоционални отклонения;
- изготвяне на психологически характеристики на деца и лица обекти на съдебни производства;
- участия в разпити на деца обекти на съдебни производства,
- участие при разпити на деца и лица турскоговорящи и с проблеми в говора;

1.4. В подкрепа на образованието

- превенция на отпадането на децата от образователната система;
- работа с деца отпаднали от образователната система;
- работа с деца със специални образователни потребности;

1.5. Постнатална грижа

1.6. Пренатална грижа

1.7. Реинтеграция

1.8. За по- силна семейна среда

1.9. Пренатална и постнатална грижа

1.10. В подкрепа на осиновяването

- обучение на кандидат-осиновители;

1.11. Подкрепа на утвърдени приемни семейства и деца, настанени в приемна грижа.

- наблюдение и подкрепа след настаняване на детето в приемно семейство;

- консултативна помощ на приемни родители;

- обучение на кандидати за приемни родители;

1.12. Изготвяне на психологически и педагогически характеристики.

1.13. Участия в разпити на деца - обекти на съдебни производства, жертви на насилие, с противообществени прояви, с поведенчески и емоционални отклонения, трудно говорящи, и деца на разведени и развеждащи си родители;

1.14. Изготвяне на психологичен профил на лица обекти на съдебни производства.

Услугите за родителите, настойници или попечители:

1/ Семейно групово и индивидуално консултиране ;

2/ психо-социална подкрепа;

3/ информационни срещи;

4/ групово работно с родители;

Материална база:

В сградата на ЦОП се осигуряват помещения и оборудване, които осигуряват провеждането на основни дейности, свързани с предоставяне на услугите като се състоят от следните задължително обособени структурни единици:

- зала за възпитателна работа с деца и семейства /обучения, екипни срещи/;

- зала за индивидуална работа с деца и семейства и АРТ Ателие;

- кабинет на логопеда,

- сензорна зала :

- кабинет за предоставяне на психологически консултации/ открит през 2017 г. м. 07./ , зала за рехабилитация, работен кабинет на социалните работници, приемна за родители, санитарни възли за потребители и персонала; складово помещение и архив.

В Центъра са закупени всички необходими помагала и материали за онагледяване на процеса на обучение и възприятия;

2. Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания - ЦНСТДМУ е създадено с реализирането на проект на Община Чирпан в съответствие с постигане общата и специфичните цели на Процедура: „Да не изоставяме нито едно дете” - Компонент 2: Разкриване на социални услуги в общността. Проектът допринася за разкриване на нов вид социална услуга, осигуряваща възможност децата да бъдат изведени от социалните институции и да участват във всички аспекти на живота на общността, включително да посещават местни детски градини и училища и да ползват местните здравни, транспортни и други обществени услуги. Със Заповед на Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане е разрешено откриване на Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания в гр.Чирпан с капацитет 14 места, считано от 01.11.2015 г.

Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждане в гр. Чирпан е форма на социална услуга, насочена към децата, които имат нужда от грижа извън тяхното семейство. Социалната услуга е от резидентен тип, която предоставя жизнена среда за пълноценното израстване и развитие на деца, лишени от родителска грижа, за които към момента на настаняване в него са изчерпани възможностите за връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство. В центъра функционира среда близка до семейната, при която децата получават необходимата им индивидуална грижа и подкрепа за личностно съзряване и изграждане на умения за самостоятелен и независим живот, отговарящ на техните специфични потребности. Организирането на живота и услугите в него са насочени към създаването на условия и нагласи на децата за равнопоставено участие в живота на местната общност.

Задачи:

- задоволяване основните жизнени потребности на децата от храна, подслон, сигурност, развитие и се осигуряват условия за тяхното надграждане;
- осигуряване безопасна и сигурна среда за живеене, в която децата да израстват и развиват пълноценно своите възможности;
- осигуряване равнопоставено участие в живота на местната общност чрез равен достъп на децата до училище, детска градина, читалища, библиотеки, детски клубове и занимални, общински центрове за работа с деца, спортни клубове, детски площадки и др.;
- осигуряване гарантиран достъп до специализирани здравни, социални, образователни и други услуги в общността;
- предоставяне набор от услуги, грижа и занимания за формиране и развитие на хигиенни навици, умения за общуване, упражняване на различни социални роли и тяхното овладяване;
- оказване съдействие на децата за поддържането на връзките им с родители и близки или при възможност за приемна грижа или осиновяване;
- подготвяне на децата за самостоятелен и независим живот и да се осъществи пълноценното им отделяне от ЦНСТДМУ и включване в живота на общността;
- гарантиране планирането и индивидуализирането на грижите за всяко дете въз основа на екипно обсъждане и екипно вземане на решение;
- осигуряване адаптацията на детето в ЦНСТДМУ след неговото постъпване, като планирането на грижите и интервенциите за него се основава на първоначалния период на наблюдение и обсъждане в екип;
- интегрирана личната история на детето в обгрижването и работата с него, като по-важните събития от живота му се документират и отразяват;
- организиране на свободното време и създаване на условия за индивидуална изява на способностите на всяко дете.

Основната цел на ЦНСТДМУ е осигуряване на качеството на живот, което гарантира пълноценното физическо, емоционално и познавателно развитие и социално включване на всяко дете в естествената за него среда, чрез осигуряване на индивидуализирана грижа и подкрепа.

ЦНСТДМУ реализира своята дейност в съответствие с основните принципи и подходи в процеса на деинституционализация, стратегическите и оперативните цели на националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България” и Панът за действие към нея. При осъществяване на дейностите и грижата за децата са приложени мерки и изпълнени дейности за постигане целите на Националната стратегия.

3. Проект за социално включване и ранна интервенция на уврежданията

3.1. В периода 2010 - 2016 г. Община Чирпан осъществява проект за социално включване на деца и семейства в риск, финансиран от Министерство на труда и социалната политика. Проектът за социално включване цели:

- Подоброена училищна готовност на децата от семейства с ниски доходи и децата с увреждания на възраст до 7 години;
- Повишено общо благосъстояние на децата;
- Разширяване на обхвата на услугите, свързани с грижи за деца, предоставяни на деца с ниски доходи и деца с увреждания на възраст до 7 години.

По проекта е създаден „Центъра за ранна интервенция на уврежданията“ в сградата на ДГ „Здравец“ в който работи специализиран персонал, а именно: психолози, социални работници, рехабилитатор, педагог, специален педагог, логопед, медицинска сестра и гинеколог. Чрез разкриването на този център се цели предотвратяване на изоставянето и/или институционализирането на деца с увреждания и изграждане на специални умения за отглеждане на децата с увреждания и подкрепа на семействата им.

След изтичане на проекта община Чирпан, разработи ново проектно предложение, което цели да гарантира устойчивост на услугите за социално включване и през следващите две години. Проектното предложение е одобрено и през 2017 година

стартира втората фаза от проекта за социално включване с наименованието „Заедно за нашето бъдеще“. По проекта е назначен мултидисциплинарен екип от същите специалисти като в предходната фаза: психолози, социални работници, рехабилитатор, педагог, специален педагог, логопед, медицинска сестра и гинеколог. Проектът се финансира по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 и има за цел да обхване целева група от 150 деца и семейства и 15 деца с увреждания.

Проектът цели превенция на социалното изключване и гарантиране правото на равен достъп до качествено образование на децата и учениците от уязвимите групи. Създаване на предпоставки за успешна социализация на децата, чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства. Осигуряване на подкрепа за деца от подготвителните групи за достигане на училищна готовност и овладяване на българския език.

Проектът за социално включване е удължен до края на 2019 година.

3. Услуги и мерки в други сектори.

МКБППМН съвместно с инспектор ДПС към РУ на МВР – Чирпан работят с деца с девиантно поведение и по превенция на детската престъпност. Налагат се възпитателни мерки по ЗБППМН на малолетни и непълнолетни правонарушители и на родители, в определени случаи.

Съставът на МКБППМН е определен на основание чл. 6, ал. 1 от ЗБППМН и заповедна кмета на Община Чирпан.

Комисията е ангажирала специалисти от различни сфери на социалната практика.

Основен акцент в дейността на комисията е социално - превантивната дейност за формиране на позитивна детска личност. МКБППМН към Община Чирпан работи по следните приоритетни области и задачи:

1. Да се повиши компетентността на малолетните и непълнолетните за активно включване в дейности по проблема.
2. Провеждане на корекционно-възпитателна дейност с извършителите на насилие и рискови групи учащи се.
3. Превенция на зависимости и здравно образование
4. Активизиране на училищните настоятелства и родителите за превенция на насилието сред децата.
5. Обогаляване на формите и дейностите за прекарване на свободното време и предоставяне на възможностите за смислени занимания в извънучебно време.
6. Осъществяване на превантивна дейност от екипи, включващи социален работник, психолог, обществен възпитател за оказване на специализирана помощ на деца, претърпели насилие.

ИЗВОД: Социални услуги извършват дейности, близки до посочените в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО – превантивна, рехабилитационна, корекционна и социализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа, прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците с увреждания. В тази социални услуги работят специалисти, които могат да са полезни за предлагането на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини и да компенсират недостига на специалисти в тях.

2.3. Състав и особености на групата на децата и ученици със специални образователни потребности (СОП).

Данните в този раздел са според Националната електронна информационна система за предучилищното и училищно образование (НЕИСПУО) или предоставени от училищата.

община	бр. училища	бр. ученици в дневна, индивидуална и комбинирана форма на обучение	от тях: бр. ученици със СОП	бр. детски градини	бр. деца	от тях: бр. деца със СОП	общ брой деца и ученици със СОП
Чирпан	8	2 082	62	4	588	5	67

Разпределени по детски градини и училища:

община	населено място	училище/детска градина	брой деца/ученици със СОП
Чирпан	Чирпан	НУ „Св. Климент Охридски”	3
Чирпан	Чирпан	ОУ „Св.св. Кирил и Методий”	9
Чирпан	Чирпан	ОУ „Васил Левски”	14
Чирпан	Чирпан	СУ „ П.К.Яворов”	18
Чирпан	Чирпан	Професионална гимназия по селско стопанство	0
Чирпан	с.Гита	ОУ „Васил Левски“	0
Чирпан	с. Свобода	ОУ „Кирил и Методий“	11
Чирпан	с. Зетъво	ОУ „Отец Паисий“	5
Чирпан	с. Зетъво	ДГ „Снежанка“	0
Чирпан	Чирпан	ДГ „Здравец”	1
Чирпан	Чирпан	ДГ „Калина Малина”	1
Чирпан	Чирпан	ДГ „Слънце”	2

Най- голям е броят на учениците със СОП в СУ „П.К. Яворов“ Чирпан, ОУ „Васил Левски” Чирпан, ОУ „Св.св. Кирил и Методий” Чирпан и ОУ „ Кирил и Методий”с.Свобода .

Общ брой на деца в общината по населени места и по години: (цялостна бройка включваща и децата със СОП)

община, населено място, училище	1 до 3 г.	3 до 4 г.	5 до 7 г.
Чирпан Чирпан ДГ „Здравец”	0		0
Чирпан Чирпан ДГ „Калина Малина”	0		0
Чирпан Чирпан ДГ „Слънце”	0		0
Чирпан Чирпан ОУ „Св.св. Кирил и Методий”	0		1
Чирпан Чирпан СУ „ П.К.Яворов”	0		0
Чирпан Чирпан ОУ „Васил Левски“	0		0
Чирпан с. Зетъво ОУ „Отец Паисий“	0		1
Чирпан с. Свобода ОУ „Кирил и Методий“	0		1

В детската градина и училищата обучението на децата и учениците със специални образователни потребности се подпомага от ресурсен учител, съобразно потребностите им. Броят на ресурсните учители се определя от броя на децата и учениците със СОП, от вида на подкрепата и от броя часове за ресурсно подпомагане. В Община Чирпан подкрепящо обучение се предоставя от ресурсни учители от РЦПППО – Стара Загора /Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование/. Поради големия брой на ученици със СОП, ресурсен учител е назначен в СУ „П.К.Яворов“ Чирпан, ОУ „Св.св. Кирил и Методий” Чирпан и в ОУ „Васил Левски“ Чирпан . За всяко дете се изготвят индивидуален учебен план и програма от екипа от специалисти, който работи с детето. В изготвянето на плановите документи взимат участие и родителите на децата със СОП. В резултат на ресурсното подпомагане в Община Чирпан децата се интегрират успешно в училищната среда, наблюдава се двустранна интеграция – децата със специални образователни потребности приемат и са добре приети от останалите ученици. Работата с децата и учениците със специални образователни потребности се организира в училищата и детската градина – там където са, в тяхната образователна среда.

Досегашната работа и натрупаният опит при провеждането на цялостния образователно-възпитателен процес показва и някои проблеми в обучението на децата и учениците със СОП, които трябва да се преодолеят, за да бъде подкрепата на личностното им развитие по ефективна:

- » Недостатъчен брой обучени учители;
- » Необходимост от психолог в ежедневната работа с децата;
- » В условията на многобройните групи, в които се интегрират децата със СОП, е затруднена индивидуалната работа, особено в случаите, когато детето е с множество тежки увреждания;
- » Целодневният престой на децата с тежки увреждания е предизвикателство за тях и останалите.

Проведените изследователски проучвания и опит показват, че процесът на приобщаващо образование на децата със СОП е значително по-ефективен и с по-голяма полза за цялостното им личностно развитие с комплексната реализация. Позитивната социална подкрепяща среда в детската градина е модел за социализация на децата със специални образователни потребности, за прилагане на педагогически технологии и екипна дейност на учители, родители и специалисти.

Здравното обслужване на децата и учениците е организирано чрез медицински лица и медицински кабинети.

За здравето на децата и учениците се грижат към момента 8 медицински специалисти. Разкрити са 3 здравни кабинета в детските градини и 7 кабинета в общинските училища. Здравните кабинети са ремонтирани, обзаведени с медицински мебели и инструменти, осигурени с медикаменти и превързочни материали.

Осигурени са отделни кабинети за работа на ресурсни учители. Има изградена достъпна архитектурна среда.

Образователните институции, в които има деца и ученици със СОП, в най-голяма степен са ангажирани с реформата на приобщаващото образование към настоящия момент. Тези образователни институции са изправени пред предизвикателството да осмислят, да се подготвят и да приложат новата нормативна уредба за допълнителната подкрепа на децата и учениците със СОП. Предизвикателството за децентрализиране и индивидуализиране на грижата за децата и учениците със СОП има различни измерения за всяка от тези институции. Те не биха могли самостоятелно да поддържат норма за преподавателска заетост на един ресурсен учител.

ЗПУО и Наредбата за приобщаващо образование регламентират екипна работа за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа на личностното развитие чрез създаване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците.

Общата и допълнителната подкрепа се осигуряват в детските градини, в училищата, я ЦОП и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

При обучение в индивидуална форма.

Работа с родителите - родителите на деца с увреждания, включени в интегрираното обучение, имат сериозен дефицит на информираност по отношение на правата, отговорностите, начините на взаимодействие с образователните институции и отделните специалисти. В детските градини и училищата на територията на община Чирпан се работи непрекъснато за преодоляване на тези проблеми. Назначени са двама здравни медиатори, които посредничат за по-добра връзка и информираност с отделните институции на територията на община Чирпан”: ДСП/ Отдел закрила на детето, ЦОП, ЦРИУ /център за ранна интервенция на уврежданията/,общо практикуващи лекари.

Работа с обществеността - има неразбиране на проблемите на децата и учениците със СОП.

Дейности за изява на децата и учениците - приобщаване към изявите на децата в детските градини и училища - участие в празници, изложби, спортни прояви и др.

Приобщаващото и интегрирано образование имат широки социални измерения, затова са необходими не само мерки в образованието, но и единодействие на всички страни: ресурсни и общообразователни учители, родители, общественост и институции. Равният достъп означава достъп до качествено образование на всички деца. Това не означава еднаква грижа спрямо всички деца, а диференциране на грижата спрямо техните различни потребности.

ИЗВОД: Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните училища и детски градини . Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и прилагане на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции.

2.4. Обезпеченост на образователната система със специалисти.

Осигуряване на специалисти - малко учители са преминали обучение за работа с деца със СОП. Необходимо е повече учители да преминат такова обучение, както и непрекъсната квалификация, свързана с новостите при обучението на деца със СОП. Специалистите от Регионален център за приобщаващо образование – Стара Загора подпомагат обучението на децата и учениците със специални образователни потребности. В някои случаи учителите по общообразователни дисциплини смятат, че детето със СОП е единствено и само ангажимент на ресурсния учител.

Анализът на компетентностите на педагогическите кадри за работа с деца и ученици с изявени дарби, със СОП, с проблемно поведение и в риск показва, че въпреки предоставените разнообразни възможности на национално, регионално и институционално ниво за обучение и придобиване на компетентности, се наблюдават дефицити в квалификацията на учителите. По данни на образователните институции, над 50% от педагогическите специалисти в общината имат необходимост от въвеждаща и поддържаща квалификация за работа с надарени деца, както и за работа с деца с проблемно поведение. В три от училищата има назначени педагогически съветници. В детските градини все още няма практики за назначаване на такива специалисти.

ИЗВОД: Въпреки системната квалификация на работещите в Регионален център за подкрепа за приобщаващо образование – Стара Загора, има съществена неподготвеност на системата като цяло, за качествено прилагане на новата нормативна уредба за приобщаващото образование. Не е достатъчен броят на назначените в училищата и детските градини педагогически съветници и психолози. Това означава, че функциите на тези специалисти се изпълняват от други членове на педагогическите колективи, без да имат подготовка и време за това. Все още не е достатъчен обхватът и задълбочеността на квалификацията на учителите в училищата и детските градини и няма критична маса на промяна в нагласите на учителите да припознават като свое професионално поле и работата с деца и ученици със СОП, дори и те да са малка част от учениците, с които работят.

2.5. Материалните условия в институциите по отношение на обучението на ученици със специални образователни потребности.

Анализът на данните за осигурената физическа среда за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците показва, че във всички училищата и детските градини е осигурена достъпна архитектурна среда.

Децата и учениците имат достъп до информация, отнасяща се до правата и задълженията им и са запознати с тях.

ИЗВОД: До всички учебни заведения на територията на община Чирпан е осигурена достъпна архитектурна среда.

2.6. Кариерното ориентиране на учениците.

Кариерното консултиране и ориентиране на учениците от община Чирпан с оглед подпомагането им в самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда, се осъществява от Средно

училище”П.К.Яворов”, от ПГСС и главно от Центъра за кариерно ориентиране град Стара Загора, открит през 2012 год., развиващ своите дейности по Проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. Включват се дейности за информиране, консултиране, посредничество и подпомагане на децата и учениците да осъзнаят необходимостта от формирането на конкретни умения, да придобият знания относно ресурсите и съществуващите възможности на образователната система за личностното им развитие.

ИЗВОД: Общината и училищата трябва да организират своята работа по предоставяне на кариерно консултиране на децата и учениците (като част от общата подкрепа за личностно развитие), ползвайки опыта и ресурсите, създадени по проекта.

2.7. Работа с деца с изяви дарби

За 2019 г. има осигурени от държавния бюджет 25 милиона лева за дейностите по интереси на учениците в училищата в областта на спорта, културата, математиката, природните науки, техниката, а голяма част от дейностите ще бъдат в областта на екологичното образование, гражданската култура и патриотизма. По този начин ще се продължи дейностите по интереси в училищата, осъществявани досега по европейския проект "Твоят час",

Работата с талантивите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта се осъществява в клубовете, кръжоците и школите в училищата, спортните клубове и читалищата. Над 70 деца от общината са класирани на международни, национални, регионални и областни състезания, конкурси и олимпиади. На територията на Община Чирпан функционират 18 читалища, които предоставят възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и талант в самодейното танцово и музикално изкуство. Разнообразни форми на работа предлагат и читалищните библиотеки.

Десет спортни клуба в общината предоставят възможност за активно занимание със спорт на децата и младите хора – футбол, баскетбол, волейбол, карате киокушин, спортни танци, шах, тенис, туризъм.

В детските градини в общината се провеждат школи по народни танци и спортни танци. Община Чирпан стимулира и подкрепя морално и финансово творческите изяви на даровити деца чрез прилагане на разпоредбите на Наредба за реда и начина за отпускане на еднократна финансова помощ и финансово стимулиране на деца и младежи с изяви дарби.

2.8. Център за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР/

Стратегически цели:

- Повишаване качеството и ефективността на образователно-възпитателния процес чрез ориентация към личностно-центрирания подход и стимулиране на развитието, творческите заложби и потенциала на всяко дете. Гарантиране на подкрепа на ученици с изяви дарби в областта на науката, спорта и изкуствата

1.1. Сформиране на групи с конкретна насоченост към дадена културно- образователна област.

1.2. Повишаване квалификацията на учителите и придобиване на нови компетенции и умения.

1.3. Превенция на негативни обществени прояви и агресията чрез формите на обучение и изява на децата в ЦПЛР.

1.4. Предоставяне на възможност за безплатни и разнообразни форми в областта на науката, спорта и изкуствата за лица до 19 години.

1.5. Утвърждаване на ценностите на съвременната цивилизация.

Център за подкрепа за личностно развитие „Пею Радев Гарвалов“ /ЦПЛР/ гр. Чирпан предлага свободен избор на дейности и изяви в областта на изкуството, науката и спорта, художествено-творческите дейности и гражданското образование.

ЦПЛР „Пею Радев Гарвалов“ гр. Чирпан ползва база, която е публична общинска собственост на Община Чирпан. Сградата е обновена и ремонтирана през 2006 година, преустроени са и изградени ателиета и работилници отговарящи на съвременните изисквания за безопасност и функционалност. Оборудването и инструменталната екипировка са обновени и създават предпоставки за осъществяването на качествен учебен и творчески процес.

За осъществяване на своята мисия ЦПЛР „Пею Радев Гарвалов“ изгражда, поддържа и усъвършенства отворена и гъвкава ефективна система за функциониране и контрол на структурата на центъра за подкрепа, формира диалогична среда за активно участие на децата, родителите и гражданите, създава условия за пълноценна и сигурна среда за обучение, занимания с различни творчески дейности и спорт на децата на града.

В ЦПЛР се обучават деца и ученици в следните учебни форми: Техника и моделиране, Приложна дейност, Конструирание, Етнография и народни занаяти, Ювелирство, Художествен дизайн, Дърворезба, Спортни танци и вокална школа, разпределени в 13 постоянни групи.

Учебно-възпитателната и творческа дейност се осъществява в четири направления:

- Научно-познавателно
- Художествено-творческо
- Спортно-туристическо
- Конкурсна, състезателна и изложбена дейност

Учебният процес се организира и провежда в организационни педагогически форми. Дейностите в организационните педагогически форми са:

1. масови – прояви и публични изяви: конкурси, състезания, фестивали, изложения, прегледи, турнири, игри, празници, образователни, концертни и развлекателни програми, други;
2. групови – школи, клубове, състави, секции, отбори, кръжоци, експедиции с учебна цел и други;
3. индивидуални – работа с напреднали и изявени деца и ученици от постоянните групи за обучение;

Съгласно нормативната уредба чрез постоянната си работа ЦПЛР – Чирпан осигурява качествени и достъпни разнообразни форми на занимания в различни направления, като успешно съчетава националните традиции с европейските норми, определени в различни нормативни документи, доклади и препоръки на ЕС в областта на образованието, и е насочено към развитие на индивидуалните способности на всеки гражданин като знаещ, мотивиран и способен на житейска и професионална реализация.

С цел опазване живота и здравето на ученици и персонал е осигурено видеонаблюдение и охрана със СОТ.

ИЗВОД: Дейностите на институциите, ориентирани към дарбите и интересите на децата и учениците в свободното им време, са разнообразни и имат дълги традиции. Учениците могат да избират, както между форми, предлагани в училищата така и между групите по интереси сформирани в ЦПЛР и тези които се предлагат в читалищата.

Законът за предучилищното и училищно образование дава възможности за индивидуална подкрепа на дарбите на децата и учениците и чрез гъвкави форми на обучение във формалното образование и в свободното време.

2.8. Напускане на образователната система. Деца в риск.

Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемно поведение на учениците се осъществява от педагогическите съветници в училищата, както и от

Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН).

Училищните ръководства и Община Чирпан полагат усилия за ограничаване на учениците, които не посещават училище. Профила на напусналите ученици е следният:

- отпадналите са от социално слаби многодетни семейства с нисък доход и необразованост на самите родители;
- децата често се отглеждат от други роднини;
- за втора година в същия клас;
- ученици със СОП;
- ученици със слаб успех, но за останалата част това не е бил основния проблем.
- безотговорност на родителите, липса на средства, безработица;
- ранни бракове;
- непосещаване на учебни занятия.

За решаване на проблема с пълното обхващане на децата в задължителна училищна възраст Община Чирпан работи съобразно Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система 2013 – 2020 г. и Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства 2015 – 2020 г.

Изградена е оптимална и гъвкава транспортна схема до град Чирпан с наличните училищни автобуси като е осигурено безопасното придвижване на учениците до съответното училище. В училищата са осигурени необходимите условия за хранене както на пътуващите, така и на всички учениците, включени в целодневна организация на учебния ден – ученически столове или помещения за столово хранене.

ИЗВОД: Въпреки усилията не намалява ежегодния брой напускащи училище ученици. Институциите поотделно водят активна политика в рамките на своите правомощия за предотвратяване на напускането на училище и връщането в образователната система на напусналите ученици. Недостатъчна е все още координацията и обмена на данни между институциите за действителен комплексен подход към проблемите, водещи до отпадане от образователната система. Факторите, водещи до напускане на образователната система, са идентифицирани. Необходимо е да се работи по преодоляването на проявата им за всеки конкретен случай. Високо се оценява и значението на ранното детско развитие и качествено предучилищно образование като фактор за предотвратяване на отпадането от образователната система.

Реинтегрирането в училище, без съпътстващи мерки за значителна и концентрирана обща подкрепа на ученика, ще водят до повторно и вече трайно отпадане.

3. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Ключовите предизвикателства в периода на Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Община Чирпан са свързани с прехода към нова философия и организация на грижата за индивидуалните потребности на всяко дете и ученик, изразени в нова нормативна уредба. Успешното прилагане в практиката на духа, организацията и процедурите, изисквани от Закона за предучилищното и училищно

образование и Наредбата за приобщаващото образование поставят следните предизвикателства:

- 3.1. Нормативните промени изискват преобразуване на институции, дава се възможност за възникване на нови институции, променят се задачите на съществуващите институции, променят се взаимоотношенията между институциите. Тези многопосочни промени следва да се осъществят по начин, който осигурява непрекъснатост на грижата за децата и учениците и институциите да получат необходимата подкрепа в преходния период.
- 3.2. Новите задачи на институциите и на педагогическите специалисти изискват нови компетентности, нов поглед на педагогическите специалисти върху собствената им работа. В училищата и детските градини са необходими и нови специалисти, с които ще се разшири и кръгът на участниците в екипната работа, която е основен подход в приобщаващото образование.
- 3.3. Реформата в предучилищното и училищно образование е свързана и с промени във финансирането на дейностите за обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците.
- 3.4. Осъществяването на ценностите и на организацията на приобщаващото образование изисква просветеност на родителската общност, чувствителност на обществото към проблемите на децата и учениците, разбиране за отговорностите на всички и за необходимата толерантност и търпимост.

4. СТРАТЕГИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

4.1. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

Осигуряване на ресурси за успешен старт на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в образователните институции.

4.2. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ:

- 4.2.1 **Оперативна цел 1:** Осигуряване на **процес и среда на учене**, които премахват пречките пред ученето и създават възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.
- 4.2.2 **Оперативна цел 2:** Осигуряване на **качество на човешките ресурси** за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици.
- 4.2.3 **Оперативна цел 3:** Организационно развитие на **институциите** в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите на нормативна уредба за приобщаващо образование.
- 4.2.4 **Оперативна цел 4:** Подобряване на **материалните условия и достъпност на средата** за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.
- 4.2.5 **Оперативна цел 5:** Подобряване на **взаимодействието** между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.
- 4.2.6 **Оперативна цел 6:** Сътрудничество с гражданското общество и подобряване на **обществената информираност и чувствителност** относно целите и принципите на приобщаващото образование.

5 ОСНОВНИ МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Мерките са групирани според шестте оперативни цели и представят насочващи примерни направления и дейности за общината, образователните институции и другите държавни институции, които ще планират и изпълняват конкретни дейности, според своите компетентности.

5.1. Мерки по оперативна цел 1: Осигуряване на процес и среда на учене, които премахват пречките пред ученето и създават възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

5.1.1.Мярка 1 Осигуряване на качествено и задълбочено оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.

- Изпълнение на нормативно определените практики за екипна работа на учителите съгласно чл. 16 и 22 от Наредба за приобщаващото образование за разпознаване на обучителни трудности у децата и учениците.
- Извършване на оценка на риска от обучителни затруднения на децата на 5 и 6 годишна възраст в рамките на установяването на готовността на детето за училище, като се отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие (чл. 10 от Наредбата за приобщаващо образование).
- Съобразно степента и вида на увреждане (ако има ТЕЛК) на конкретното дете, определяне на достатъчния брой часове за ресурсно подпомагане и на необходимата работа с други специалисти като психолог, логопед, рехабилитатор и др.
- Организиране на обучение на педагогически съветници, класни ръководители, социални работници от социални услуги в общността и обществени възпитатели по въпросите на приобщаващото образование

5.1.2.Мярка 2 Прилагане в образователните институции на методи и подходи за ефективна работа с децата и учениците с обучителни трудности във формите за **общата подкрепа** за личностно развитие (чл. 27 от Наредба за приобщаващото образование).

- Подготовка и осъществяване в единство на целта, средствата и методите на възпитателната работа, като целесъобразно се съчетават масови, групови и индивидуални форми на педагогическо общуване.
- Организиране на учене чрез правене за постигане на социални умения чрез атрактивни за децата и учениците интерактивни подходи и техники.
- Осигуряване на допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма – начин за достойно преживяване в социума, за учене, научаване и участие в естествената им социална среда, съобразно техните оптимални възможности.

5.1.3.Мярка 3 Организиране в образователните институции на **допълнителна подкрепа** за личностно развитие на децата и учениците със СОП в съответствие с новата нормативна уредба – ЗПУО и Наредба за приобщаващото образование – разяснителни дейности, подготовка, прилагане на нормативната уредба, развитие на практиките.

- Създаване в училищата и детските градини на екипи за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) за всяко конкретно дете и ученик, за което ще се извършва оценка на индивидуалните потребности и ще се предоставя допълнителна подкрепа – чл. 188

и 189 от ЗПУО, чл. 128 от Наредба за приобщаващото образование.

- Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП и изготвяне на седмично разписание, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика. Учителят/класният ръководител, заедно с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето, с детето и с родителите, индивидуализират учебната програма и персонализират начините и формите на обучение. Чрез непрекъсната комуникация обсъждат и споделят напредъка на детето, предизвикателствата в работата си и заедно намират начини за включване в самостоятелна дейност и учене там, където е детето.
- Използване на разнообразни образователни стратегии, методи и техники за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на учениците със СОП. Прилагане на иновативни дидактически упражнения и игри за работа с ученици със СОП.
- Използване на мултисензорни инструкции – презентации на уроци, слухови, визуални и кинетични техники.
- Поведенчески интервенции за деца с хиперактивно поведение. Системи за поведенческо управление.
- Прилагане на арт-терапия и арт-педагогика за ученици със СОП.
- Използване на нормативните възможности за формиране на специални групи в училищата и детските градини при условията на чл. 194 от ЗПУО.
- Осигуряване на възможности за продължаване на обучението след VII клас, вкл. и професионална подготовка за учениците със СОП.

5.1.4.Мярка 4 Ефективна реакция и предотвратяване на тежки **нарушения на дисциплината и прояви на агресия и тормоз** от и спрямо деца и ученици.

- Изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката или групата.
- Дейности за развитие на компетентностите на всички членове на институционалната общност, включително за запознаване с различните форми на насилие и с техники за преодоляването им.
- Училищата и детските градини разработват, според своята специфика, дейности по превенция и интервенция въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище и на алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от министъра на образованието и науката (чл. 44, ал. 3 от Наредба за приобщаващото образование).
- Провеждане на превантивни кампании срещу агресията и тормоза в училища.
- Запознаване и прилагане на нови подходи за справяне с гневните изблици и напрежението, решаване на възникналите проблеми и конфликтните ситуации без провокиране на ново напрежение, проучване и установяване какво се крие зад проблемното поведение на децата.
- Формиране на ключови компетентности у децата и учениците за личностно развитие чрез обучение по емоционална и социална компетентност, умения за ефективно управление на емоциите, за саморефлексия и разбиране на другия, развитие на характера и позитивността.
- Прилагане в образователните институции на ефективни форми и методи за

комуникация между училището и семейството.

- Използване на методите на арт-терапията за деца и ученици с проблемно поведение и техните родители.
- Въвеждане в образователните институции на използването на посредник при решаване на конфликти в училище като начин за въздействие върху вътрешната мотивация на децата и учениците (чл. 45 от Наредба за приобщаващото образование).
- Въвеждане в училищата на практиката на наставничеството (индивидуална подкрепа за ученика от личност, която уважава) като начин за въздействие върху вътрешната мотивация (чл. 45 от Наредба за приобщаващото образование).
- Организиране на информационни и образователни кампании за превенция на правонарушенията, извършвани от млади хора

5.1.5.Мярка 5 Осигуряване на възможности за разнообразна **личностна изява** на всички деца и ученици като средство за утвърждаване на позитивна самооценка и мотивиране.

- Организиране на училищно, общинско или спортно ниво на спортни празници, вкл. и съвместно с деца и ученици със СОП.
- Организиране на кулинарни празници и състезания – на класно, училищно или общинско ниво.
- Организиране на театрални групи и представяне на продукция пред местната общност.
- Организиране, провеждане и участие в различни прояви и инициативи, съгласно Културния календар на Община Чирпан, включително и събития за възраждане на българския фолклор

5.1.6.Мярка 6 Подкрепа на **дарбите и талантите на децата и учениците**. Прилагане на системи за поощрения и награждаване на децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво.

- Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изявени дарби, съобразно чл. 126 от Наредба за приобщаващото образование – 1. осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изявени дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби; 2. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в областта на науки, технологии, изкуства, спорт; 3. осигуряване на възможности за участие в различни национални и международни изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други; 4.. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти.
- Подкрепа за таланти деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби.

5.1.7.Мярка 7 Дейностите по **кариерно ориентиране и консултиране като част от общата подкрепа за личностно развитие**.

- Дейности по професионално ориентиране в училищата чрез игри, директно наблюдение и пряк контакт с хора от различни професии.
- Организиране на „Панорама на средното образование“, съвместно с Център за кариерно ориентиране.
- Организиране на „Ден на кариерното ориентиране“.

5.1.8.Мярка 8 **Предотвратяване на напускането на училище и ефективно включване на отпаднали ученици обратно в образователната система.**

- Прилагане на нормативната уредба за оценяване на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на деца в риск, като се извършва оценка на рисковите фактори и за развитието и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда, и се създава план за краткосрочна допълнителна подкрепа (чл. 73, ал.2 от Наредба за приобщаващото образование).
- Проучване на необхванатите в училище ученици от социално слаби и ромски семейства.
- Подобряване на обмена на данни и координацията и сътрудничеството между институциите по конкретни случаи на напускане на образователната система, и по обхвата на учениците, подлежащи на задължително обучение.
- Благотворителни акции за ученици в социален риск от изключване, вкл. и благотворителни и доброволчески дейности от ученици.
- Разширяване на обхвата и ефективността на целодневната организация на учебния ден.
- Кампания против ранните бракове в ромските общности.
- Налагане на административни санкции, съгласно чл.347 от ЗПУО

Прилагане на гъвкава транспортна схема за пътуващите ученици

5.1.9. **Мярка 9** Познаване от страна на общината и образователните институции и използване на възможностите на Наредба № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, обн. в ДВ, бр. 80 от 11.10.2016 г., в сила от 11.10.2016 г.

- Разширяване на възможностите за включване на децата и младите хора във форми за съвременно здравно образование, с цел изграждане на знания, умения и нагласи, необходими през целия живот – въвеждане на учебен предмет, свързан с промоция на здравето.
- Организиране и участие в програми, свързани с профилактиката и промоцията на здравето на децата и учениците;
- Провеждане на превантивно - информационни кампании по повод: Месецът на трезвеността, 14 февруари Ден на влюбените, Международен ден за съпричастност със засегнатите от ХИВ/СПИН /
- Световен ден за борба срещу наркоманиите и 31 май - Международен ден за борба с тютюнопушенето; 1 Декември –Световен ден за борба срещу СПИН;
- Популяризиране на добри практики на гражданска активност и добро творчество;
- Организиране на обучения по защита правата на децата и дискриминацията;
- Участие в дискусии и информационни кампании за развитието и опазването на околната среда;

5.2.Мерки по оперативна цел 2 – Осигуряване на качество на човешките ресурси за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици.

5.2.1.Мярка 1 Осигуряване на **специалисти в образователните институции за предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.**

- Разширяване на психологическото обслужване на потребностите на децата и учениците и на обхвата на училища и детски градини, в които с децата и учениците работят педагогически съветници и психолози в изпълнение на чл. 4, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование и чл. 11 и 12 от Наредба № 12 за професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.

- Осигуряване на необходимия брой логопеди и рехабилитатори на слуха и говора в изпълнение на чл. 4, ал.4 от Наредба за приобщаващото образование и чл. 13 и 14 от Наредба № 12 за професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.
- Взаимодействие между образователните институции за съвместно ангажиране на специалисти.
- Осигуряване на ресурсни учители за краткосрочна и дългосрочно допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности
- Развитие на практиката за назначаване на помощник на учителя при повече от три деца или ученици в групата/паралелката (чл.112, ал.1 от Наредба за приобщаващото образование).
- Използване на професионалните компетенции на специалистите, работещи в социалните услуги делегирани от държавата дейности (ЦОП, ЦРИУ) в подкрепа на децата със СОП и с рисково поведение.

5.2.2.Мярка 2 Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за придобиване и усъвършенстване на компетентностите, за идентифициране на потребностите и предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

- Провеждане на обучения на училищно, общинско и на областно ниво (от РУО) за учители, педагогически съветници и други специалисти, работещи с деца и ученици, по теми, свързани с приобщаващото образование.
- Осигуряване на обучителни възможности за членовете на ЕПЛР в училищата и детските градини да прилагат нормативно предписаните методики на оценяване и дейности по оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика (чл.76, т.1 от Наредба за приобщаващото образование).
- Участие в регионални и национални обучения на педагогически специалисти, извън ЕПЛР, за разпознаване на потребността от обща или допълнителна подкрепа и за ефективна екипна работа за предоставянето на личностно подкрепа.
- Обучение на класни ръководители за ефективно изпълнение на специфичните допълнителни професионални задължения.
- Предоставяне на институциите и на педагогическите специалисти на информация за квалификационни възможности.
- Включване на квалификационен компонент, където това е възможно, в проекти на училищно, общинско и областно ниво.

5.2.3.Мярка 3 Осигуряване на методическа подкрепа на екипите за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските градини, както и на координиращите екипи в училищата и детските градини по чл. 7 от Наредбата за приобщаващото образование.

- Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от обща подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.
- Предоставяне на рамка за оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете/ученик.
- Подкрепа на учителите за диференцирането на подходи за обучение, които дават различни възможности за групиране на потребностите на учениците и насочване на общата и допълнителната подкрепа в най-голямо съответствие с тях.
- Обучение на педагогическите специалисти в детските градини за извършване на ранно оценяване (скрининг) на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения по чл. 8, ал. 3, т. 1 от Наредбата за приобщаващо образование.

- Консултиране по конкретни казуси.

5.2.4.Мярка 4 Сътрудничество между педагогическите специалисти и обмен на добри практики.

- Организиране на форуми за споделяне на опит и добри практики от педагогическите специалисти – на училищно, общинско и областно ниво.

5.3.Мерки по оперативна цел 3: Организационно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищно образование за ефективно интегриране на целите, принципите, подходите и процедурите на новата нормативна уредба за приобщаващо образование.

5.3.1.Мярка 1 Развитие на капацитета на училищата и детските градини за успешно прилагане на новата нормативна уредба.

- В изпълнение на чл. 6 от Наредба за приобщаващото образование детските градини и училищата включват в годишните си планове дейности, срокове и отговорници за предоставяне на подкрепа за личностно развитие и изготвят обобщен доклад за състоянието на процеса на приобщаващото образование (чл. 7, ал. 3, от *Наредба за приобщаващото образование*).
- В изпълнение на чл. 7 от Наредба за приобщаващото образование директорите на детските градини и училищата определят координиращ екип в институцията в началото на всяка учебна година. Ролята на координиращият екип е да организира и координира процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и дейността на екипите за подкрепа за личностно развитие.

5.3.2.Мярка 2 Създаване и укрепване на капацитета на **регионалния екип** за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности по чл. 190 от ЗПУО към Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование.

- Осигуряване на педагогическа и психологическа подкрепа на децата и учениците със СОП за оптимално развитие на силните страни и способностите, коригиране и компенсиране на обучителните затруднения, постигане на очакваните резултати от обучението, стимулиране на цялостното им развитие за успешна социална и професионална реализация.
- **5.3.3.Мярка 3** Използване кадровия ресурс на доставчиците на социални услуги за обезпечаване на допълнителната подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Чирпан.
- Социална, педагогическа, психологична и логопедична рехабилитация на деца и ученици в ЦОП и ЦСРУ.

5.4.Мерки по оперативна цел 4: Подобряване на **материалните условия и достъпност на средата** за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности в институциите в системата на предучилищното и училищно образование.

5.4.1.Мярка 1 Подобряване на **достъпността на архитектурната среда** в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.

Нормативно основание: чл. 104 от Наредба за приобщаващото образование:

ал.1 Достъпна архитектурна среда се осигурява най-малко чрез: 1. входни и комуникационни пространства; 2. помещения и пространства за общо ползване; 3. санитарно-хигиенни и спомагателни помещения.

ал. 2 Достъпната архитектурна среда в институциите в системата на предучилищното и училищното образование се осигурява чрез съобразяване на елементите на сградите и съоръженията със специфичните изисквания за различните видове увреждания – придвижване на дълги разстояния, по наклонени повърхности, с технически помощни средства, с водач, качване и слизане по стълби, натискане на бутони и хващане, обсег на достъпност, височина на погледа, както и със средствата за сигнализация и информация.

ал. 3 Общодостъпните помещения в сградите се свързват чрез достъпен маршрут.

- Изграждане на съоръжения за достъпност на входовете на училищата и детските градини – рамки, асансьори и пр.;
- Изграждане и адаптиране на детски площадки и съоръжения за игра в училищата и детските градини за деца с увреждания;
- Изграждане на адаптирани санитарни възли в детските градини, училищата и обслужващите звена за децата със специални образователни потребности;

5.4.2.Мярка 2 Подобряване на **достъпната физическа среда** в образователните институции като начин за предоставяне на равен достъп до образование на децата и учениците, чрез изпълнение на нормативно определените елементи на физическата достъпност.

Нормативно основание: чл. 103 от Наредба за приобщаващото образование:

ал. 1 Достъпната физическа среда включва осигуряване на подходящи условия, използване и прилагане на иновативни подходи и съвременни технологии за архитектурна и физическа достъпност, които в най-голяма степен да отговорят на потребностите на децата и учениците.

ал. 2 Достъпната физическа среда съчетава универсалния със специализирания дизайн и има следните основни характеристики: 1. логичност – лесно откриване на архитектурните елементи в сградата; 2. видимост – висока контрастност на съществените елементи в сградата и нейните помещения; 3. подходящо осветление.

ал. 3 Достъпът на физическата среда е: 1. визуален – контраст и цветове, осветление и визуална маркировка; 2. тактилен – водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи; 3. вертикален – преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори; 4. хоризонтален – включва изисквания към врати, фойета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др.

5.4.3.Мярка 3 Подобряване на **специализираната подкрепяща среда** в образователните институции, съобразно нормативните изисквания (чл. 104, ал. 4 от Наредба за приобщаващото образование):

- Създаване и оборудване на кабинет за ресурсно подпомагане във всяко училище и детска градина, в които има деца със СОП и периодично обновяване на ресурсните кабинети с дидактични материали;
- Осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, административни кабинети и други);
- Организиране при необходимост на работни и игрови кътове за индивидуална работа или за работа на пода, както и кътове за почивка в класната стая или в стаята на групата, където заниманията и почивките се осигуряват с подкрепата на ресурсен учител или на помощник на учителя в помощ на децата и учениците със сензорно-интегративна дисфункция, комуникативни нарушения, разстройство от аутистичния спектър или други състояния, изискващи такава организация на пространството в

класната стая в училището или в стаята на групата в детската градина.

- Реализиране на проекти по Националните програми на МОН, насочени към осигуряване на съвременна образователна среда, достъпност и сигурност на средата;

5.4.4.Мярка 4 Осигуряване на специализиран транспорт от дома на детето с увреждане до съответната детска градина, училище или ЦПЛР. Подкрепа и наблюдение на изпълнението на задълженията на общината за осигуряването на специализиран транспорт за децата с увреждания.

5.5.5.Мярка 5 Организиране на необходимите разумни улеснения за участие на учениците със СОП в национални външни оценявания и държавни зрелостни изпити (чл. 107 от Наредба за приобщаващото образование).

5.5.Мерки по оперативна цел 5: Подобряване на **взаимодействието** между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и между институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.

5.5.1.Мярка 1 В изпълнение на чл. 7, ал. 3, от Наредбата за приобщаващото образование Регионалното управление на образованието след края на учебната година обобщава докладите от детските градини и училищата за състоянието на процеса на приобщаващото образование и предоставя информацията на областния управител и на органите на местното самоуправление.

5.5.2.Мярка 2 Създаване на работещи практики за изпълнение на нормативните изисквания за уведомяване на отделите за закрила на детето от страна на училищата и детските градини:

5.5.3.Мярка 3 Развитие на ефективни форми за работа с родителите на деца и ученици с обучителни трудности и със специални образователни потребности.

- Осигуряване на подкрепяща среда за семействата и близките на децата със СОП – консултиране с психолози, логопеди, социални работници, тренинги и др.;
- ✓ Организиране срещи на родители със сходни проблеми за обмяна на опит и полезна информация;
- Привличане и използване ресурса на родителите за обогатяване на възможностите за въздействие, социализация и развитие – включване в екипи, извънкласни форми и групи, интелектуален, финансов, емоционален ресурс и т.н.
- ✓ Информирание на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със СОП след VII и X клас и съвместен избор на възможност за образование.
- ✓ Определяне на ден в месеца за организиране на „Отворени врати в ДГ/училище“ за посещение на родители;
- Повишаване информираността на родителите относно затрудненията в образователния процес на техните деца и възможностите за преодоляването им.
- Работа с родителите и настойниците, които възпрепятстват децата редовно да посещават училище.

5.5.4.Мярка 4 Работа с родителите на деца и ученици с изявени дарби:

- Консултиране на родителите на деца с изявени дарби и насочване към специалисти за развитие на детето;

- Разяснителни и информационни кампании за предлаганите услуги за деца с изяви дарби, специалисти в различните сфери на развитие и общински програми и мерки за стимулиране на деца с изяви дарби;
- Популяризиране на дарители, кампании и юридически лица, подкрепящи даровити и таланти деца.

5.5.5.Мярка 5 Подобряване на координацията и сътрудничеството между институции по отношение на работата с децата в риск и деца, жертви на насилие:

- Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;
- Прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, утвърден със заповед № РД09-1871/18.12.2015 г. на министъра на образованието и науката.
- Съвместни дейности на институциите в системата на предучилищното и училищното образование с ОЗД и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) в подкрепа на деца с рисково поведение и жертви на насилие (периодични срещи, планове за действие, годишни анализи).
- Провеждане на срещи-разговори в училищата, с участието на ученици и представители на РУП, ОЗД, МКБППМН;
- Образователни програми и кампании в училище и/или МКБППМН за превенция на рисково поведение (агресия; насилие; отклоняващо се и рисково поведение на деца и ученици);

5.5.6.Мярка 6 Взаимодействия между участниците в образованието и институциите по отношение на отпадането от училище. Обединяване на усилията за връщане в образованието на отпаднали ученици:

- Ангажиране с конкретни мерки на обществените съвети, ученическите съвети, ученици и родители-доброволци в дейности, насочени към приобщаването на ученици в риск, ученици в неравностойно положение и подпомагането им да намерят и заемат своето място в училищния живот и в обществото.
- Използване на пълния потенциал на наставничеството за работа с ученици, застрашени от отпадане от образователната система;
- Развитие на целодневна организация на учебния процес, като инструмент за превенция на отпадане от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;
- Сътрудничество с библиотеките, мерки за повишаване на грамотността в полза на предотвратяване на обучителните трудности и отпадане;

5.6. Мерки по оперативна цел 6: Сътрудничество с гражданското общество и подобряване на обществената информираност и чувствителност относно целите и принципите на приобщаващото образование.

5.6.1.Мярка 1 Дейности, насочени към местната общественост, за преодоляване на непознаването и предразсъдъците, за повишаване на информираността и чувствителността към децата и учениците със специални образователни потребности:

- Провеждане на разяснителни кампании, чрез които да се даде яснота за начина, по който протича процеса на приобщаване, неговият смисъл и ефект за всички деца. В основата на кампаниите да стои идеята, че всяко дете със специални нужди има

реалните възможности да води един пълноценен и сравнително независим живот, стига да бъде подкрепено своевременно и да му бъде предоставена тази възможност.

- Организиране на срещи с родителите в детските градини и училищата на територията на общината. Целта на срещите е родителите на деца без специални образователни потребности да разберат, че децата с увреждания не представляват опасност за останалите деца и ученици, че всички деца могат да учат и че няма „необучаеми” деца.
- Работа с родителските общности за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси и децата с увреждания.
- Промяна на нагласите в училищата и детските градини, в които да възприемат индивидуалните различия между децата като източник на богатство и разнообразие, а не като проблем.
- Организиране на благотворителни акции в подкрепа на децата в неравностойно положение.

5.6.2.Мярка 2 Дейности за осигуряване на достъп до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и представянето им в достъпен формат като част от условията за равен достъп до образование (чл. 102 и 105, т. 2 от Наредба за приобщаващото образование).

- Организиране на кампании за информиране на семействата на деца с увреждания за правата, задължения и възможностите за ранно включване на децата в образователната система.
- Информационни материали и кампании за разясняване на възможностите на разнообразните форми на обучение.
- Подобряване на информираността на семействата относно организацията и необходимите документи за образованието на децата при напускане на страната и завръщане от чужбина.

5.6.3.Мярка 3 Сътрудничество и изграждане на устойчиви партньорства с граждански организации в различни аспекти като квалификация на педагогическите специалисти, осигуряване на специалисти, проучвания, кампании, партньорски проекти.

5.6.4.Мярка 4 Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора със средно и висше образование от етническите малцинства за работа с деца в риск от отпадане или отпаднали от образователната система.

6. ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Постигането на оперативните цели на общинската стратегия ще се следи чрез няколко основни индикатора, свързани с основни аспекти от цялостната промяна.

- 6.1. Брой детски градини и училища, които самостоятелно организират и обезпечават ресурсното подпомагане на децата и учениците по чл. 283, ал. 4 от ЗПУО, брой деца/ученици със СОП в тях и процент спрямо общия брой деца и ученици със СОП;
- 6.2. Брой педагогически специалисти, участвали в краткосрочни обучения за развитие на

професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие;

6.3. Брой институции със значително подобрене на материалната база – изграждане на достъпна архитектурна среда, разкрит кабинет за ресурсно подпомагане;

6.4. Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници и психолози.

7. ВРЪЗКА С ДРУГИ СТРАТЕГИИ

Целите и дейностите на настоящата общинска стратегия са свързани и допринасят за постигането на целите на следните национални стратегически документи:

- **Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)**
- **Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етнически малцинства (2015 – 2020)**
- **Стратегията за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 –2020)**
- **Национална програма за закрила на детето**

8. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Община Чирпан отговаря за цялостното изпълнение на общинската стратегия и приноса към изпълнението на областната стратегия. Целите се постигат с общите усилия на всички заинтересовани от процеса страни, в съответствие с компетенциите им и планираните цели и дейности.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ (АБРЕВИАТУРИ)

ДГ	Детска градина
ЕПЛР	Екип за подкрепа за личностно развитие
ЗБППМН	Закон за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни
ЗПУО	Закон за предучилищното и училищното образование
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни
МОН	Министерство на образованието и науката
МС	Министерски съвет
НЕИСПУО	Национална електронна информационна система за предучилищното и училищно образование
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
ОУ	Основно училище
РЕПЛР	Регионален екип за подкрепа за личностно развитие
РУО	Регионално управление на образованието
СОП	Специални образователни потребности
СУ	Средно училище
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦПЛР	Център за подкрепа за личностно развитие
ЦРИУ	Център за ранна интервенция на увреждания